

a könyv nem teher az embernek, mint ahogy nem teher a mentőőv sem a süllyedő hajón, de megtartó erő, végső menedék.

Ezt a törvényt is betölti Jézus, de ezt sem úgy adja mint a világ, a világi törvények kényszerivel vagy diktátor parancsával, hanem szeretettel. Még a Tízparancsolat örökérvényű tételeit is kettőre egyszerűsíti: „Szeresd a te Uradat, Istenedet, teljes szivedből, teljes lelkedből, teljes elmédből és minden erődből“; és „Szeresd felebarátodat, mint magadat“.

Tagadhatatlan, hogy az ember békéjét és biztonságát a törvények is biztosítják. Törvénycikkék sokasága tartja egyensúlyban a társadalom rendjét, biztosítja az élet zavartalan menetét. Különböző alkotmányok megjelenése egy-egy korszakot nyitott meg az emberi jogvédelem történetében. Létfontosságú kíváncságot a törvénycikkék betartása, alkalmazása; még ha vannak is hibák benne, a társadalmi stabilitás sarkkövei. Jézus értésére adta a világnak, hogy nem akarja eltörölni a Törvényt — a Sinai hegyen, kövevésett törvényeket —, de betartani nem tüzzel-vassal-keresztfával kell, hanem a lelkek újjászületése által. Levetkőzni az ó-embert és felöltözni az új-embert! Becsületessé tenni az embert, valláserkölcsileg újjá nevelni, hogy szabadakaratóból cselekedje a jót, töltse be a Törvényt. Hogy ne kelljen nyugtalankodnia a szívnek, és ne kelljen félni, végre, a mai világban sem.

A Jézus szerinti új ember nem fél az Istentől, mert az Isten szeretet; nem fél az embertől, mert mindenki Isten gyermeke, s így testvérek vagyunk; nem fél önmagától, mert „egy istenarc van eltemetve benne“ is; nem fél a bűntől, mert Jézus megmutatta, mi a bűn, s hogyan lehet azt elkerülni; nem fél a haláltól, mert tudja, hogy akár élünk, akár halunk, Istenéi vagyunk.

Ilyen félelemmentes jézusi békességre és nyugalomra törekedjünk most és mindörökké. Amen.

AZ ÉLET TÖBB, MINT ELEDEL ÉS ÖLTÖZET

Lk 12,23

Bőjti időszakban az egyház legfőbb mondanivalójá közt van, az, hogy az élet több, mint test, mint élelem, mint öltözet. Cél: a figyelmet a lélekre fordítani, lelki kincsek gyűjtésére ösztönözni a szíveket, Istennek tetsző lelki életre terelni érzéseinket és gondolatainkat. Teremtésünkben Isten „többet“ adott az embernek mint a többi teremtményeinek, az Írás szerint, mert lelkét lehelte az emberbe. Ezzel nemesi rangra emelt az előlények sorából; ez a „nemesség“ kötelező, köteleességünk azzá lenni, minek Isten szánt; kötelesek vagyunk Isten fiaivá válni: lelki életet is élni.

Ennek a „többnek“, ennek a „nemességnek“ a teológiája a bőjt mondanivalója.

1. Az emberi élet több, hogynem az eledel.

Keresztelő János eledele a pusztában sáska és erdei méz volt. Jézusnak is hasonlóan szerény, elégtelen lehetett eledele a pusztában 40 napon

át, ha kísértéseiben arra gondolt, hogy a kövekből is jó volna kenyeret varázsolni. Illés prófétának sem a kenyérkereset volt a főgondja, ha a hollók és a szareptai asszony ajándékát is el kellett fogadnia, s meg kellett elégednie vele. A pusztai vándorok is vállalták azt a létminimumot, amit a manna jelentett. Valami sokkal többet akartak ők megvalósítani, amit a manna jelentett. Valami sokkal többet akartak ők megvalósítani, mint a rendes táplálkozás. Keresztelő János kiáltó szó akart lenni a pusztában, készíteni kívánta a közeledő Istenországát a lelkekben; fontosabb volt neki az emberek megtérése, mint a test táplálása. Jézus hirdette is, hogy azért született, hogy az igazságról tegyen bizonyosságot. Mózes és éhező népe is sokkal többet kívánt megvalósítani, mint kényelmesen enni-inni végig az életen: az Ígéretföldjét akarták megszerezni éhen-szomjan is, de lelkesedve és bizalommal. Minden lélek, ki kedves akar lenni Isten előtt, ezt a „többet“ kívánta és munkálta; — üres gyomrokon, de erős hitű emberek munkáján haladt mindig a világ a tökéletesség felé.

Ezt a többletet helytelenül is lehetett értelmezni: megvetni teljesen a test szükségleteit; ha kell, ha nem: célul tűzni ki az éhezést. A személyes üdvözülés elképzelésén fejlődött ki az aszkétizmus, az önkínzás, a remeteség, a világtól való teljes elfordulás. Ezek elfelejtették, hogy Isten templomai vagyunk s ügyelnünk kell, hogy a lélek temploma, a test is ép kell legyen, — ép léleknek ép legyen a teste is.

Figyeljünk Jézusra, aki Keresztelő János aszketizmusával szemben evett és ivott, részt vett az emberi örömeiben, miként a kánai menyegzőn is. Kijelentette azt a sarkalatos igazságot, hogy nem az fertőzi meg az embert, ami a szájon bemegegy, hanem az, ami onnan kijön. A gonosz szavak, a gonosz szívek terméke, a romboló szóáradatok, káromlások, gyalázkodások, irigykedések, rosszra csábítások, rágalmazások fertőzik meg az egyént és társadalmat egyaránt. Ez a jézusi tanítás abban a gondolatban, hogy több az élet, mint az eledel. Jézus a pusztai elvonulással példát adott arra, miképpen lehet és kell győzedelmeskedni a test kívánságai felett, hogy lelki életet is élhessünk. Mikor azt mondja: nemcsak kenyérrel él az ember, hanem Isten szavával is, a „csak“ szócskának különös jelentősége van. Nem lett volna különb egy bármilyen aszkéta-prófétánál, ha azt mondja: az igaz ember nem él kenyérrel. Ellenkezőleg is: nem lett volna különb azoknál a hedonista filozófusoknál sem, akik a legfőbb jót az élvezetekben látták, ha ő is a testi élvezetben látja a legfőbb jót s elfogadja a sátáni kézből a kenyeret, és elutasítja azokat a lelki javakat, melyeket Isten nyújt gyermekeinek, az embereknek.

Ha a pusztai éhezés lenne a fő célunk, az Isten rendelését, teremtő erejét gyaláznánk meg vele. Nem tennénk mást, mint az a mozdonyvezető, ki nem tesz elegendő szenet a kázanba. S ezzel megállna a vonat, mert a gőz ereje elkallódott a fukarságon.

Szokratész, a nagyhatású görög gondolkodók egyike, Jézus születése előtt már kb. 400 esztendővel az ember figyelmét az erkölcs felé akarta fordítani, tanításaiban az erkölcsi élet magasabbrendűvé tételét tűzte ki célul. Szobrász volt. A legszebb szobrok gyűjteménye volt a raktárában. Többször elmagyarázta ezeknek a szobroknak az értékes voltát, de mindig oda jutott, hogy az erkölcsi értékeink ennél fontosabbak. „Lássátok, — mondotta: mennyi érték van ezen a világon, amit nem lehet megenni“.

Ha már Jézus előtt is volt prófétája a tiszta erkölcsnek, nekünk,

Jézus követőinek méginkább a lelki életre kell törekednünk, miközben **halásak** vagyunk istenadta testi javainkért is.

2. De nemcsak az ételnél több az élet, hanem több az öltözetnél is.

A bőjti időszak az öltözködésbe is beleszól. A hiúságos dolgokba szól bele, hogy rávezessen a szerénység útjára, megerősítve a közmondást: nem a ruha teszi az embert. Az emberiséget kívánja kiszabadítani a költséges és lelket háttérbe szorító divathajhászásból. Nem a szükséges és izléses ruhaviselet tilalmát kívánja felállítani. Pál apostol Timótheusnak azt írja fogságában: igyekezzél hozzám jönni hamar, mert én immár megáldoztam és az én elköltözésem ideje beállott. A felső ruhámat, jöttödben hozd el, a könyveket is, kiváltképpen a hárttyákat. — A sír szélén áll, de a ruháira mégis gondol —, kell az öltözet, amíg élünk, — éppen úgy kell, mint a könyvek egy kultúrembernek. Hiszen a könyvek is ruhák: gonodolatoknak az öltözete; egy szellemi ember akkor érzi magát rabnak, ha távol kell lennie könyveitől, be nem irt papírjaitól. Nem az ingatlan, a fontosabb vagyona a kultúrembernek, — amiket nem hordozhat magával, hanem a tudásnak szellemháza, melyet magával hordozhat, hogy táplálkozzék belőle naponta, mint a mindennapi kenyérből, melyet magára ölthet, lelki-magára, ami mindene a földi életben, hogy boldogan elmondhassa: „Mindenemet magammal hordom“, mindazzal a mennyei kincsel, amit senki el nem orozhat tőle; — hordozható Jákób kútja, melyet be nem tömhetnek, amíg csak él.

Mindenemet magammal hordozom. És ami enyém volt, enyém marad minden is, túl is a csillagokon. Mert lélek vagyok, végtelen és szabad. Bennem elférnek mind, kik rám hajoltak: a fák, a lombok s az alvó rét. Bennem elférnek az élők s a holtak. Ki vehet el tőlem valamit, s szegényebbé ki tehet engemet? Mindenemet magammal hordozom, ha nem veszttem el a lelkemet!

Hányszor elveszett a lélek a féktelen divat hiabavalóságában? A bőjt leparancsolta rólunk, ami fölösleges, ha elmúlt a farsang.

Voltak nagy veszteségek lélekben, mert ragaszkodott a világ valamihez, ami csak öltözet és más semmi. Ott van Petőfi Sándor, akit nemzetközi elismeréssel a világ öt legnagyobb költője közé soroltak egykor, akit egy kis ruhaviselet elhanyagolása miatt fokoztak le katonai rangjáról. Egyszerű ruhákban járt, kihajtott gallérral. Bem tábornok mellett mint kapitány szolgált. Egy alkalommal fontos üzenettel a hadügyminiszterhez, Mészáros Lázárhoz küldte Bem apó. Küldetése fontossága volt csak a lelkében és ruhájáról meg is feledkezett. Amint belépett az ajtón, keményen rászólt a hadügyminiszter: Vagy tegyen, keménygallért, vagy tegye le a tiszti ruhát! A költő azonnal kész volt a válasszal: Leteszem a tiszti ruhát, mert én népemet világi ruhában is tudom teljes szívemből szolgálni. Bem tábornok megtudva a történeteket, visszaadta Petőfinek kapitányi rangját, s mellére sajátkezűleg érdemrendet is tűzött. Meghatottan köszönte meg a költő ezt a nemes gesztust, mondván: Annyival tartozom önnek, mint apámnak, aki az életet adta, Ön a becsületemet adta vissza.,

Alig több, mint fél évtized alatt Petőfi Sándor olyan lelkiöltözetet hagyott népére, mely pontosan reá illik, amelyben önmagára ismer. Olyan lelki ruhába öltöztette verseit, melyek túléltek eddig minden divatot, mert nem a divatnak, hanem a léleknek írt.

Egy sír szélén álló öreg varrónőt kérdezett ki az író. — Mit hagyna hátra unokáinak a legszívesebben? Nem divatos ruhákat! — felelte,

hanem azt, hogy szeressék az embert és törekedjenek embernek lenni a szó nemes értelmében. Ne a divatnak öltözködjének, hanem az alkalomnak: halottnak a temetésen, művésznek a színházban, Istennek a templomban. Jegyezzék meg, hogy amit szeret az ember, az sose nehéz: szeressék az irodalmat, szeressék a szülőföldet, szeressék a művészetet s a népviseletet.

Eledel és öltözet, ne céljai legyenek hát az életnek, hanem eszközei. Ez a keresztényi élet egyik szabálya. Áldottak a kezek, melyek szorgalmasan dolgoznak, hogy legyen ruha és étel a családban. De ha megszólal a lelkiismeret: mit valósítottál meg földi életedben, ne csak azt mondd meg, hány tonna ételt fogyasztottál, mennyi ruhát szaggattál el, hanem nyugodt lelkiismerettel felelhesd azt, hogy: Voltak fennkölt célok, s amennyit tudtam, megvalósítottam azokból. Isten segítsen, minket is szent célok elérésében. Ámen.

Richard Beal

AZ ÉLET SZÍVE*

Mt 6,19—21

Jó itt lenni köztetek, látni végre ezt a helyet és ezt a népet, amelyről lelkészetek leveleiben írt nekünk; jó megtapasztalni hogy azok a hírek, amelyeket John Distler hozott — múlt évben tett látogatása után — a Ti vendégszerető, meleg szívetekről, valóban teljes mértékben igazak. Végtelesen megdöbbentve érzem magam, hogy itt lehetek a templomban, és külön megdöbbentő, hogy veletek — a gyülekezettel — együtt lehetek itt. Hozom a Louisville, Kentucky-i unitárius gyülekezet szeretetteljes üdvözlését; üdvözlését a 32 egyházközséget magában foglaló egyházkör vezetőségének, és köszöntőjét hozom az Amerikai Unitárius Univerzalista Egyháznak is, amely bár távoli, de egyenes leszármazottja unitárius őseinknek, akik Európa-szerte a szabadelvű vallás elterjesztése érdekében munkálkodtak. Ennek lángja kialudt azonban szinte mindenütt másutt Európában, csak itt maradt lobogón. Mi mélységes hálát érzünk azért, hogy ismét felvehetjük a testvéri kapcsolatot Veletek.

Textus választásom talán meglep Titeket, mert olyan valaki választja, aki elég gazdag ahhoz, hogy ilyen messzire eljöhessen, s egy gazdagságáról híres országból jön, amely egyben anyagiasságáról is hírhedt. Hogy merészel egy ilyen valaki épp erről a textusról beszélni nektek, akik nehézségek között éltek? Hogyan beszélhetek én a pénz és az anyagi gazdagság hátrányairól? Nem tűnik ez kihívó magatartásnak? Én nem akarom azt állítani, hogy egész mélységében, teljes valóságában is-

* Írta és Nagyenyeden elmondta: Richard Beal lelkész. Angolból fordította: Dr. Gellérd Judit